

agrupació excursionista atalaia

FEDERADOS

federación catalana de montaña

federación catalana de esquí

comité de exploraciones subterráneas de cataluña

asociación española de caminantes y caravana

CARRER ANSELM CLAVE, 3 - TELEFON 8931257 - VILANOVA I LA GELTRU

CIRCULAR PER ALS SOCIS SETEMBRE DEL 1970

Construccions medievals defensives (17)

Els Castells de Calders i de Sant Vicenç (II)

L'any 1047, l'abat de Sant Cugat estableix a favor de Bonfill Esmenir i a Andreu, fill de Belliti, unes terres ermes, cases i altres propietats situades en el «Penitense» a «ipsa Marchia, in apendicio kastrum s. Vicentii, velin locum que vocant villa s. Aciscli». Es el primer esment del castell de Sant Vicenç, el qual es diu que era situat a la vila dita Sant Iscle, possiblement nom antic del poblat conegut actualment com a Sant Vicenç de Calders.

El 1054 s'esfectua la publicació sacramental del testament de Guitard, jurat davant l'altar de «s. Salvatoris», basilica situada en el «kastrum de ipso Kallario». Entre les deixes s'esmenta una somera per a la construcció o reparació de l'església de Sant Salvador i un barrilet de vi per a cantar misses. Aquí tenim el primer esment de la capella que ha subsistit fins als nostres dies a la platja d'El Vendrell. Sembla que el castell de Calders no devia ser-ne situat massa lluny.

El 1082 l'abat de Sant Cugat dona

a Ramon Maier i a la seva muller Adalez el «castrum s. Vincentii», sense que puguem assegurar que es tracti precisament de la fortalesa d'aquest nom al Baix Penedès. Més evident és la localització del «Kastrum s. Vincentii» esmentat el 1088 com a afrontació amb el d'Albinyana.

El papa Urbà II, l'any 1098, confirma a l'abat de Sant Cugat tots els béns i possessions del monestir, entre elles les «ecclesia s. Salvatoris et s. Marie de Caldero... Castellum s. Vincentii cum ipsa ecclesia» i altres. Aquestes esglésies són confirmades novament pel papa Calixte II l'any 1113. Mentrestant, s'havia produït la invasió dels moravits, entre els anys 1103 a 1107, durant la qual foren destruïdes les esglésies de Santa Oliva i la «ecclesiam quoque de castello Caldorii», segons un document datat el 1.158.

El comte Ramon Berenguer celebrà l'any 1.160 un judici sobre les diferències hagudes entre l'abat de Sant Cugat i Ramon Pere de Banyeres. L'abat deia que Ramon Pere do-

nà la meitat del «castro Caldarii» a Albert de Lligà i que un cop mort aquest últim, l'honor tornava a Sant Cugat. Ramon Pere s'havia quedat amb la meitat dels censals i la dominicatura que l'abat tenia sobre el castell de Calders, i a més allegà que li volien prendre el «castrum s. Vincencii» situat i construït dins els termes del castell de Calders, castell que Ramon Pere tenia en feu i servituds seves, segons escriptures. L'abat respongué que els antecessors de Ramon Pere mai ho tingueren el castell de Sant Vicenç, però sí en feu el de Calders.

En el s. XII veiem alguns documents en els quals figuren personatges el comnom del qual es «Venrel» o «Venrello». El 1.171, l'abat de Sant Cugat permuta amb «Venrello» i muller Ermesenda, l'alou que tenen els monjos en el terme del «Kastri s. Vincenci» per un que té Venrello en el castell de Santa Oliva.

El 1.180 s'estableix un conveni entre l'abat de S. Cugat i Bernard de Papiol, pel terme «de Caldarii». A Bernard li és donada una quadra de terra d'aquell terme, termenada i fitada per Bertran de Castellet i Guirald de Font-tallada. Entre les condicions posades figuren les de les pesqueres «in stagno qued est in medio Caldarii et Calafell», a la parròquia de «s. Salvatoris». Sembla que aquest estany pot correspondre a un situat a la desembocadura de la riera d'El Vendrell, zona avui dia dissecada.

El mateix any, l'abat dona a Arnau Sunyer i al seu parent Berenguer Bou, l'alou anomenat «ipsum vilare de Coma Ruga» amb les seves pertinençies, cultius, erms i arbres de diversos gèneres, i en un altre lloc, una quadra de terra «prope ipsum Venrel». Els alous esmentats són dins els termes dels «catrorum nostrorum de Calders et de s. Vincenci». Entre les afrontacions es citen «ipsum Callarium» i la fita de «ipsa columna» situada a «ipsa cal-

ciata» (una pedra milliar?). En aquest document veiem alguns detalls interessants com són el primer esment de Coma-ruga, l'article de «ipsum Venrel» (El Vendrell), vigent avui dia, i l'actual grafia de Calders.

El 1.181, Pere i Bernat de Banyeres, germans, i Bernat de Papiol defineixen a favor de Sant Cugat, el «castro de Caldario». Dos anys més tard, Bernat de Papiol fa promesa a l'abat de defensar el domini del monestir en el lloc anomenat «Venrel».

Raimundus Arbert de Caldario, el 1.184 ven a l'abat de Sant Cugat l'honor que té per veu del seu pare en el terme de «castri Caldarii», on baixa l'aigua de Santa Oliva fins al mar. Segurament aquest personatge era fill de Ramon de Calders, citat en diversos documents del mateix segle. Posteriorment signa també solament Ramon, com en la definició feta el 1.186 per Guillem de Bellveí a favor de Sant Cugat de l'honor que té en el terme del castell de Calders.

El 1.199 és donada sentència pel bisbe de Barcelona, sobre les diferències hagudes entre l'abat de S. Cugat i Guillem, fill de «Bertran Caniscerii», el qual deia que tenia certs drets en el «castro de Callario».

El papa Gregori IX acull l'any 1233 sota la seva protecció el Monestir de Sant Cugat i l'església de «s. Salvatoris de Caldario», entre altres. L'any següent el rei Jaume I confirma els castells i possessions del monestir, entre elles el «Castrum vero de Caldario s. Vincentii».

La vila d'El Vendrell anà adquirint preponderància per sobre les altres poblacions dels contorns. En el fogatge de 1.359 veiem que «Sant Vicens des Calders» tenia 28 focs, «Castell de Bonastre» 43, «Castell Dabinyana» 34, «Loch de Venrell» 66, «Santa Oliva» 33 i «Albornar» 6. L'augment d'habitants en relació a les altres poblacions no s'ha aturat encara a la capital del Baix Penedès, culminant en la relativament recent aneixió de Sant Vicenç, que antiga-

MARXA SOCIAL DE L'A.E.C. DE VILAFRANCA

El dia 24 de maig fou celebrada la tradicional marxa Social de l'A.E.C. de Vilafranca del Penedès, a la qual foren invitats els membres de la nostra Entitat. La sortida es donà en el llogaret de Biure, seguint la cursa cap a la Cogullada del Maió, cim del Montclar, Les Heres, Vallespinosa, Torrent de Coma Vaca, Collet de la Creueta, Can Guillem, Can Baldric, Font de Can Baldric, Cingles de Baldric, Font de Camadall (dinar), Riu Gaià, Caseta del Benet, Font de la Tous i Querol, on acaba la marxa.

La primera etapa, des de Biure al Montclar, degut a una descripció excessivament esquematitzada (i a un estalvi de pintura) que ocasionà terribles confusions a un bon nombre d'equips, fou nefasta per a molts marxadors. Alguns quedaren eliminats definitivament. Un dels nostres s'extravià per les vessants del Montclar i després d'un gran retard, quan arribà al cim ja no hi havia controls. Amb penes i treballs ens anaren seguint fins a Vallespinosa, però allà perderen el rastre. Passant per Rocafort feren cap a Sta. Coloma de Queralt, on foren rescatats gràcies a l'amabilitat dels membres de l'Organització.

El paratge per on es desenrotllà la cursa, l'alta conca del Gaià, resultà acertadament escollida. Anotem l'ascensió al Montclar, al cim del qual hi ha la capella romànica de Sant Miquel i les restes del castellot; el poblet de Vallespinosa, que sem-

ment havia tingut domini sobre ella.

Dels castells de Calders i Sant Vicens no n'hi ha rastre. El primer creiem que seria situat sobre una de les elevacions properes a l'estació del ferrocarril. A Sant Vicenç encara hi ha el record de l'existència d'unes minses restes a la part més enlairada de la població, en el lloc on encara en diuen «El Castell». Algunes de les cases dels contorns mostren portala-

des un racó arrancat del firmament: la retallada silueta de les anties torres del castell de Saburella, la monumental cinglera de Can Baldric i el tortuós estret del Gorg Negre; les clares aigües dels gorgs del Gaià, que invitaven al bany, i finalment l'encimbellat poblet de Querol, a peu de la penya roquera del seu castellot. Queda a més una extensa comarca plena de possibilitats per a l'excursionisme, i que els vilanovins no visitem amb la freqüència que es mereix.

La nostra sincera felicitació als companys vilafranquins.

En la propera circular donarem la classificació dels nostres equips.

Próximas Excursiones

Día 13 de Septiembre

Participación en la Marcha de Orientación del Maresme

Días 3 y 4 de Octubre

«Campament-Aplec de Tardor»
Ermita de Nuestra Señora de Lourdes

Días 10, 11 y 12 de Octubre

Participación al V Campamento Provincial de Espeleólogos

Días 11 y 12 de Octubre

Participación al II Rallye de Montaña de la Provincia de Tarragona.

Día 25 de Octubre

Participación a la XXV Marcha Excursionista de Orientación por Montaña.

des i cantoneres bastides amb les seves pedres.

A la platja, aquelles terres per a les quals el monestir de Sant Cugat lluità durant tants anys per a posseir-les (no usant sempre mètodes massa crítics), han adquirit actualment, per obra i gràcia del turisme, un valor fabulós que els freres del Vallès no haurien somniat mai.

V. C. V. - J. V. B.

XII Rallye d'Alta Muntanya al Cotiella

Per Josep BLANES

El Rallye d'Alta Muntanya d'en-guany ha tingut com escenari l'encisador macís del Cotiella al Pirineu Aragonès. L'Agrupació va participar en aquesta tradicional prova muntanyenca amb 7 equips, els quals, malgrat les dificultats que oferia la present edició, lluitaren tots amb notable afany esportiu per tal de classificar el millor possible la nostra Talaia. La prova que ha estat considerada pels organitzadors com un dels Rallys més difícils dels celebrats, donà mostra de la seva duresa puix que dels 96 equips sortits se'n retiraren 46 (un 47 por 100), encara que hom creu que molts dels equips que abandonaren, havien sobrevalorat les seves possibilitats, pensant-se que un Rallye era semblant a una marxa d'orientació. Una de les raons que en opinió nostra va fer que la participació fos tan nodrida, és que existia com a novetat un horari secret per a cadascun dels itineraris a escollir entre el primer i segon dia, i que posava en més igualtat de condicions els equips lents i els aequips ràpids. Tot i amb això creiem que a un Rallye no s'hi escau be, que hi hagi un horari tancat, doncs llavors no passa d'ésser una cursa de regularitat a l'Alta Muntanya, amb un marge molt ampli per les penalitzacions. Altre detall que voldríem assenyalar als organitzadors és la no conveniència d'omplir en quasi una setmana d'anticipació la butlleta amb el nombre d'ascensions i itinerari. Seria més convenient omplir-la a la sortida de cada dia, i d'aquesta forma si hom està en mala forma el segon dia, pot escollir un itinerari més fàcil, donant així més possibilitats de classificació als equips.

El primer dia, 28 de Juny, eren previstes 6 sortides diferents, al voltant del Massís del Cotiella, tots ells

amb diferent puntuació: Plan (800 p.) Saravillo (800 p.) Badain (1000 p.) Laspuña (1000 p.) Samper (1000 p.) Campo (1.000) i Barbaruens (600 p.)

Els nostres equips havien escollit com a sortides Campo, Badain i Barbaruens. Els desnivells a guanyar fins assolir el cim del Cotiella a 2.912 m. eren respectivament, 2.221 m., 2.232 m. i 1.792 m. Això volia dir que haviem de caminar de valent i anar vius, si volíem fer un bon paper. Els equips de Badain van ésser els que més entrebancs van trobar, fins i tot hagueren d'atravesar dos rius on no hi havia forma de passar, veient-se obligats a fer ús de la corda com passamà. Més amunt, després d'una «embolicada», un equip va haver de fer descens en «rappel» per un petit cingle. Un altre dels nostres equips, amb una composició de circumstàncies, hom creia que s'havia tornat en darrera, però la sorpresa va ésser en veure'ls arribar al Campament quan ja quasi tothom estava dormint.

Els qui sortírem de Campo vam tenir la sort d'escollir el millor itinerari, que, encara que fos el més llarg, bona part de l'inici transcorria per l'antic camí de l'Aigüeta de Viu, fins a endinsar-nos en un espès bosc on tinguérem ocasió fins i tot de collir maduixes. L'epopeia seria més amunt quan sota la carena no trobàvem ni una gota d'aigua, doncs el terreny, de característica calcària, absorbeix tot el líquid. Vam arribar a xuclar l'aigua que hi havia en unes petites esquerdes, restes de la pluja de la darrera nit. Ja dalt de la carena, passant pels cims de Yali i Cotiella, ens aturàrem una vegada més, per fer una queixalada i guaitar la via d'ascensió. Poc més tard ja ens en reflàvem, amb una delicada grimpada, cap al cim del Cotiella. Aquest Rallye serà cèlebre per les tres pre-

caucions que havíem de pendre: no fer caure pedres pels que venien darrera, assegurar-se un mateix que les pedres no s'arrenquessin i relliscar i vigilar les pedres que feien caure els de més amunt. Per sort, durant la grimpada final, ningú de la nostra colla no va pendre mal, car el perill era constant, cosa que es demostrava amb un vigorós crit de pedraaaaa!!!, seguit del rebotar d'un projectil calcari. Finalment l'arribada al cim. La panoràmica, sense dubte era superb. La contemplació s'imposava i la vista gaudia d'aquell pomell de cims propers i llunyans, molts dels quals eren coneguts i recordats per haver-los assolit alguna vegada.

L'estada al cim es va perllongar bastant. Inclús tinguérem temps d'encendre el fogonet de butà i fondre neu, calmant així la nostra deshidratació, provocada per l'intens exercici físic. La devallada, amb la mateixa precaució que a la pujada, va ésser quelcom més ràpida, ja que després de passar pel Coll del Cotiella, on ens trobarem amb l'equip vilanoví que pujava de Barbaruens, vam arriar-nos per la tartera i més tard per les congestes de neu, la qual cosa va fer que amb poc temps ens presentéssim al Campament, a Pla de Riançés.

L'endemà, la participació talaïenca s'havia escurçat. Sols quatre equips nostres van sortir per acabar el Rally. Un d'ells va fer el recorregut Campament-Barbaruens on hi havia l'arribada, amb una puntuació de 100 punts. Altres dos equips van pujar el Picollosa de 2.734 m. puntuat amb 500 punts, que encara que no fos massa difícil, no tenia res de fàcil, havent d'emprar totes les precaucions possibles degut a la descomposició de la roca. El darrer equip va pujar el cim de Las Coronas, de 2.815 m., amb la puntuació de 700 punts. El qui escriu, que prenia part en l'esmentat equip, no recorda haver pujat mai un cim, de pedra tant descomposta. El perill s'accen-

tuava en iniciar la formidable grimpada més de trenta equips. Imagineu-vos la gran quantitat de pedres que s'arriaven continuament i a nosaltres corrent (si podem) a cobrir-nos sota d'alguna roca de gran mida, a l'ensems que per diferents llocs, se sentia la clàssica veu de pedraaaaa!!! Per fi, ja dalt de la carena restava una llarga i redreçada cresta que ens portaria fins al cim. Signada la fulla de control, ens disposem a veure la sortida del sol, al mateix temps que mossegàvem quelcom, no perquè tinguéssim gana, sinó perquè era necessari posar combustible a la nostra màquina de cremar calories.

Vam devallar ràpidament pel costat del llom on havíem pujat, evitant la desgrimpada i enfilant una llarga tartera que al final ens deixà al fons de la vall. Sense aturar-nos travessem el Campament on ja quasi no hi queda gent i tot seguit emprenem el camí cap a l'arribada. Una mica més amunt voregem l'Ibon d'Armeña, ocasió que aprofitem per a remullar-nos i descansar. Prop d'una hora més tard fem cap a Barbaruens, després d'un pesat camí on el sol que esclatava ens va fer suar la cansalada.

I fins aquí el que ha estat el XII Rallye d'Alta Muntanya del C. E. de Catalunya. La tornada ja no té història.

Classificació dels equips de la Talaia

Amb Medalla d'Or

Equip núm 37.— Joan Ferrer- Josep Blanes - Francesc Montaner

Amb Medalla de Plata

Equip núm. 34.— Assumpta Baig - Núria Albà - Margarida Paterna.

Equip núm. 35. — Enric Garriga - Salvador Baig - Marcellí Ferrer.

Amb Medalla de Coure

Equip núm 38. — Josep Planes - Isabel Romeu - Helleni Marqués .

Noticiari

NECROLOGIQUES

Ha mort el pare del nostre consoci Ferran Vilarnau. El finat, de molt jove, practicà l'espeleologia en els llunyans anys de la postguerra, època en la que s'inicià un catàleg comarcal, tasca que encara perdura avui dia. Posteriorment altres afeccions com la música, la fotografia i ultimament l'heràldica, l'apartaren de l'excursionisme, activitat a la que seguí demostrant la seva simpatia. Descansi en pau en Ferran Vilarnau i Salvany.

Expressem també el nostre sentit condol al soci Joaquim Mansilla per la defunció del seu pare, sentiment que fem extensiu a tota la família del finat.

Els nostres companys de la Junta Directiva, Jordi Gudín i David Vidal han sofert la perdua dels seus respectius pares. Dencansin en pau.

INCENDIS FORESTALS

El present estiu ha estat pròdig en incendis. Circunscrivint-nos als contorns de Vilanova, anotem que a començos de l'estació canicular es declarà un petit incendi en el terme de Begues. Al tancar l'edició d'aquesta circular havien cremat alguns boscos de prop d'El Vendrell, cap als termes de Roda de Berà i Bonastre, i la muntanya de Sant Antoni d'Altafulla. Els parcs provincials d'extinció d'incendis han tingut de multiplicar els seus esforços per a combatre les flames devoradores. Els excursionistes expressem la nostra admiració i agraïment als benemèrits funcionaris d'aquest cos.

NATALICI

La llar del nostre President, Antoni Llorba i de la seva muller Josefina Sánchez s'ha vist alegrada amb la presència d'un nou fillet, una nena anomenada Gemma. Felicitats als venturosos pares.

PONT DE LLAUNA

Al peu de les cases de Sant Rafael de Solicrup s'està obrint una ampla avinguda o carretera. En el lloc on aquesta ha de creuar el torrent de La Terrosa, prop de la Masia Torrens, s'hi ha col·locat una enorme tuberia de planxa ondulada de 4 o 5 mm. de gruix i de secció semicircular. Sobre d'ella s'hi ha posat terra i és de creure que al damunt hi haurà un sòlid paviment. Ponts d'aquest tipus han donat resultats positius en el traçat d'autopistes en els llocs on travessen rieres i torrents.

Tenint en compte que el Torrent de La Terrosa és travessat a gual per les principals vies d'accés al veïnat de Les Roquetes, el qual en el curs d'algun aiguat ha quedat incomunicat, és de preveure que aquest nou pont serà molt utilitzat.

AIGUAT

Entregada ja a la impremta la nota anterior referent al pont del torrent de La Terrosa, el dia 20 d'Agost a la matinada caigué un xafec que corroborà els nostres dubtes sobre els llits de rieres convertits en vies urbanes. No tan sols quedà aïllada la barriada de Les Roquetes sinó que fins i tot les de Sant Joan i Banderer, aquestes darreres per causa de les aigües de la Rasa d'en Miquelet. El torrent del Llimonet també anava a dojo pel passatge (!) que va des del carrer Quarters al de Barcelona.

I mentres els llits d'aquets torrents i rieres no siguin desviats o convenientment canalitzats, les vivendes situades a les seves vores sempre sortiran perjudicades per les torrentades. I és que hom es descuida massa sovint de que les naturals lleis hidrològiques s'han d'acompassar als humans projectes d'urbanització.

UN POU ABUNDOS A CANYELLES

Per la premsa local ens hem enterat de l'afortunada prospecció d'aflorament d'aigües efectuada a la barriada de Raval de la veïna població de Cnyelles. Sempre hem cregut que aquella zona és molt adequada a aquestes finalitats com ho proven l'existència d'algunes abundoses fonts com la de Llacunalba i la del Bosc, i algunes excavacions antigues com el Pou maurici i el que dona nom al barri del Carrer del Pou, aquest darrer amb la malaurada actualitat d'unes aigües infectades per les pestilències que circulen per la riera de Vilafranca.

FILIBUSTERISME D'ALTA MUNTANYA

En el curs de les passades vacances hem pogut comprovar l'absència de llibres registre en alguns cims pirinencs com el Gra de Fajol, Bastiments, i Pic de l'Infern. Com es sabut, la cura del llibre d'aquest últim pic correspon a la nostra Entitat. Després d'una llarga temporada en la qual hem vist estampar en aquests llibres procacitats i estupideses variades, arrancar fulls i finalment la sistemàtica substracció d'alguns, ha arribat el moment en que a l'Agrupació i especialment a la Secció de Muntanya es plantegi la qüestió de si és necessària la reposició del llibre registre, ja que és impossible establir cap sistema de control a la incivilitat d'alguns seude-excursionistes.

SECCIO DE CULTURA

Coneguem l'idioma

ELS COGNOMS

Continuem amb els cognoms. El mateix que deiem el mes passat de l'adulteració soferta pels cognoms referents a oficis, podem dir de tots en general. Els que fan referència a l'origen o procedència (Alemany) i els d'animal (Rossinyol); els noms de lloc o coses (Canyelles, Caselles) i tant d'altres que seria molt llarg d'anomenar. Volem també fer una petita relació d'alguns dels més corrents cognoms que són abjecte de faltes ortogràfiques:

Forma d'origen	Forma incorrecta
Foraster	Forasté-Furasté
Alemany	Alemañ-Alemañy
Rossinyol	Rosiñol-Rusiñol
Lleó	Llaó
Vedell	Vadell-Badell
Canyelles	Cañellas
Caselles	Casellas
Carreres	Carreras
Vinyals	Viñals
Massó	Masó

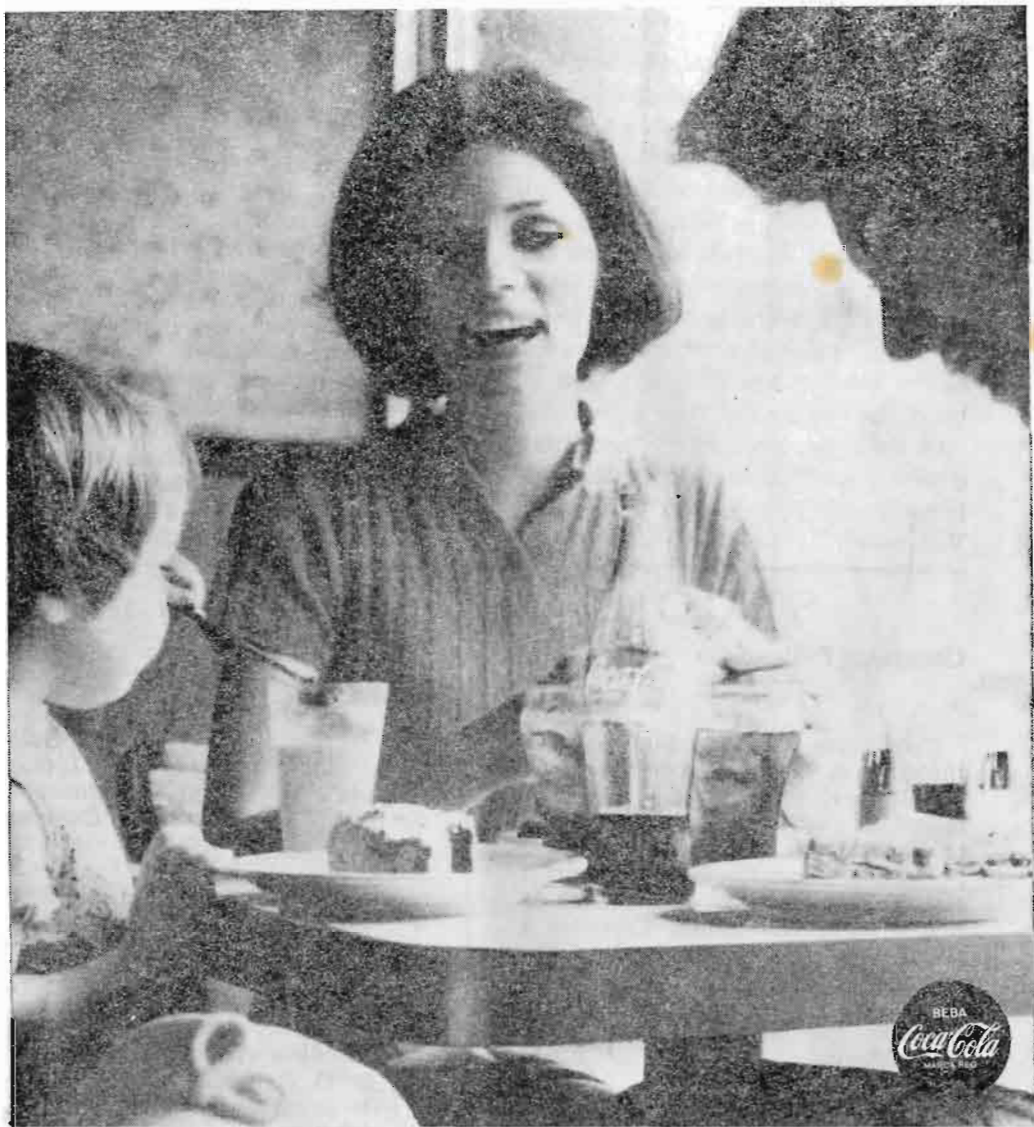
Soler	Solè - Sulè
Lloses	Llosas
Montcada	Moncada
Cassanyes	Casañas
Cabanyes	Cabañas
Cases	Casas

Aurèlia Rion

BIBLIOTECA

Llibres ingressats:

«Hombres, cavernas y abismos» de G. M. Ghidini; «La aviación submarina» de D. Rebikoff; «Osona, Ripollès i Bergadà» de J. Sala; «Los misterios del mundo subterráneo» de A. Lübke; «L'exploració submarina de la costa catalana» de A. Ribera; «La conquista de los fondos marinos» de V. Romanovsky; «La arqueología prehistórica» de A. Laming-Emperaire; «Física del océano» de V. Romanovsky; «Introducción a la geología» de C. Combaluzier; «La espeleología científica» de B. Gèze.

TODO

(Tratar a los niños de una manera especial, cumplicarles en el parque, sus "tremendos" secretos, barrer la cocina, tejer un jersey, hablar por teléfono.)

VA MEJOR CON COCA-COLA

Embotellada por el Concesionario de Coca-Cola

President: Antoni Llorba Direcció Circular: Xavier Capdel Secretari: Xavier Salleras